

Uchwała nr 150/2024
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 16 września 2024 r.
dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk
oraz niektórych innych ustaw (UD83)

Po rozpatrzeniu, na wniosek Dariusza Wieczorka, Ministra Nauki, projektu *ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk oraz niektórych innych ustaw* (pismo z dnia 18 lipca 2024 r., DP-WLN.0231.12.2024.KBK), stosownie do art. 329 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 r. poz. 742, z późn. zm.), Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej: Rada Główna lub RGNiSW) przedstawia swoje stanowisko w sprawie proponowanych zmian przepisów, poprzedzone opisem kontekstu, który stanowi podstawę do opinii Rady.

KONTEKST

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego w pełni podziela przekonanie o konieczności wprowadzenia w Polskiej Akademii Nauk pilnych zmian, zasadniczo rewidujących jej aktualną strukturę i sposób działania. Podobne oczekiwanie wyrażane jest w licznych wypowiedziach przedstawicieli całego środowiska naukowego, a zwłaszcza członków i pracowników Akademii. W krytyce sytuacji PAN zwraca się uwagę m. in. na niewykorzystanie potencjału instytutów i jednostek naukowych PAN, brak wyraźnej spójności ich celów z celami korporacji uczonych, wielkie zróżnicowanie potencjału i sytuacji różnych instytutów, oraz generalne wieloletnie niedoinwestowanie. Zastrzeżenia te są zasadne i wymagają pilnego działania. Nie wszystkie jednak w takim samym stopniu oddziałują dzisiaj na funkcjonowanie Akademii i jej miejsce w świecie nauki.

Problemy stwarzają m.in. relacje między korporacją a instytutami, głównie pomiędzy zarządami tych instytucji. Według obecnej ustawy z 30 kwietnia 2010 r. każdy instytut jest odrębną osobą prawną, zarządzaną i reprezentowaną przez dyrektora, ponoszącą odpowiedzialność za swoje działania i prowadzącą własną politykę naukową. Finansowanie instytutów przyznawane jest, zgodnie z ustalonym algorytmem, przez Ministra Nauki. Każdy instytut składa ministrowi sprawozdanie finansowe (Akademia nie odpowiada za zobowiązania instytutów, ani instytuty za zobowiązania Akademii). Korporacja uczonych Akademii, reprezentowana przez Prezesa i Prezydium PAN, przeprowadza ocenę instytutów (Rada Kuratorów PAN), powołuje i odwołuje dyrektorów wyłonionych w organizowanych przez PAN konkursach, a także może tworzyć i likwidować instytuty.

Od szeregu lat funkcjonowanie PAN w takiej strukturze prowadzi do coraz widoczniejszych napięć będących konsekwencją jej konstrukcji (widać też niejednoznaczność pojęcia "Akademia", które czasem używane jest na określenie korporacji uczonych, a czasem – na całość instytucji, łącznie z instytutami, kancelarią i innymi jednostkami). Zaproponowane w tym i w innych projektach zmiany omijają główną przyczynę problemów PAN, tj. pytanie, jakim celem ma służyć korporacja, a jakim – instytuty (w kontekście posiadania przez nie

osobowości prawnej i samodzielności), oraz jaka w związku z tym powinna być między nimi relacja. Żadna ze stron (ani Akademia, ani instytuty, ani strona rządząca przedkładająca projekt ustawy) nie przedstawiła propozycji, która odnosiłaby się wprost do powyższych problemów i zasugerowała stworzenie Akademii, ale na innych zasadach niż dotąd. Projekt ustawy, który takie oczekiwania spełnia jedynie bardzo fragmentarycznie, wymaga dopracowania.

Przy tworzeniu dotychczasowych projektów nowelizacji, w tym projektu rządowego, nie zdecydowano się przeprowadzić dyskusji, w której różne części środowiska naukowego mogłyby się spotkać i wymienić poglądami oraz argumentami. To odmienna sytuacja od procesu nowelizowania ustawy o szkolnictwie wyższym w 2018 roku, które poprzedzone było serią dyskusji tematycznych, pozwalających nie tylko na wymianę zdań na linii ministerstwo-uczelnie, ale przede wszystkim na "ucieranie się" poglądów co do aspektów i skutków ustawy w środowisku akademickim.

UWAGI OGÓLNE

Ponieważ w projekcie ustawy brakuje niezbędnej klarownej wizji relacji instytuty-korporacja, Rada Główna stoi na stanowisku, że na każdą z projektowanych zmian należy patrzeć przez pryzmat bilansu korzyści oraz kosztów wprowadzania jej w życie. Propozycje reorganizacji przynoszące niewielkie lub wątpliwe korzyści powinny zostać odrzucone, a wprowadzone tylko te, które prowadzą do istotnych ulepszeń (rozsądnym nakładem finansowym i organizacyjnym). Należy być świadomym, że obszerne zmiany w ustawie po jej wejściu w życie skierują aktywność społeczności PAN na zadania formalno-organizacyjne, spychając na drugie miejsce sprawy nauki. Będzie to wysiłek kosztowny, ale w większości jałowy, jeżeli nowelizacja będzie jedynie reakcją na symptomy, a nie przyczyną, niedomagań.

1. Rada rozumie zarówno argumenty za zmianą nadzoru nad PAN, jak i argumenty za zachowaniem obecnych przepisów w tym względzie, dlatego zajmuje stanowisko **neutralne** w tej sprawie.
2. Rada **pozytywnie opiniuje** proponowane rodzaje członkostwa w PAN.
3. Rada **pozytywnie opiniuje** zwiększenie liczebności i roli Akademii Młodych Uczonych PAN
4. Projekt przewiduje odebranie głosu stanowiącego członkom-seniorom, którzy ukończyli 75 rok życia. Rada uważa, że o ile wprowadzenie granicy wieku może mieć uzasadnienie w przypadku sprawowania funkcji wiążących się z zadaniami i obowiązkami, to jest ono nieuzasadnione dla głosowań w Zgromadzeniu Ogólnym PAN i dlatego **negatywnie opiniuje** tę propozycję w obecnej formie.
5. Proponowane zmiany dotyczące usunięcia z Prezydium prezesów oddziałów regionalnych, a poszerzenia Prezydium PAN o osoby niebędące członkami korporacji uczonych (20 dyrektorów instytutów oraz przewodniczący Akademii Młodych Uczonych) Rada uważa za kontrproduktywne. Skutkiem będzie po pierwsze powstanie bardzo licznego ciała (ok. 50 osób) o radykalnie zmniejszonej sprawności działania, a po drugie - nieproporcjonalnie liczna reprezentacja nie-członków PAN. Tak duży wpływ osób z zewnątrz na sprawy korporacji (z których wiele nie ma związku z działaniem

instytutów) jest całkowicie nieuzasadniony. Rada Główna uważa, że zarówno liczebność prezydium jak i liczba zasiadających w nim dyrektorów instytutów jest stanowczo za duża i dlatego **opiniuje taką konstrukcję negatywnie** sugerując znaczne ograniczenie zakresu zmian (patrz uwagi szczegółowe).

6. Rada **co do zasady pozytywnie opiniuje** zwiększenie roli Prezydium PAN w decyzjach podejmowanych dotychczas jednoosobowo przez Prezesa PAN.
7. Rada uważa koncepcję odebrania Prezesowi PAN wpływu na działalność Kanclerza i kancelarii PAN, oraz daleko idące powiązanie Kanclerza z ministrem za nielogiczne i szkodliwe, otwierające drogę do faktycznego upolitycznienia zarządzania Akademią, dlatego **negatywnie opiniuje** wprowadzające to przepisy. Proponowany układ jest konfliktogenny – ustawia Prezesa i Kanclerza w roli rywali, a nie współpracowników. Dodatkowo powoduje, że funkcja Prezesa PAN staje się coraz bardziej ceremonialna, a coraz mniej zarządcza. Niezrozumiałe jest usunięcie z ustawy określenia sposobu wyłaniania kandydatury Kanclerza PAN, który jest organem PAN.
8. Proponowane wprowadzanie do rad naukowych instytutów PAN przedstawiciela ministra z głosem stanowiącym Rada **opiniuje negatywnie**. Dostrzegając zalety większego zaangażowania ministerstwa w działanie instytutów, RGNiSW uważa, że przedstawiciel ministra w radzie naukowej powinien mieć jedynie głos doradczy.
9. Rada **nie widzi potrzeby** rozszerzania ustawowych przepisów dotyczących komitetów naukowych i uważa, że powinno się zrezygnować z ich zmieniania. Komitety mają charakter opiniotwórczy, nie posiadają żadnych odrębnych i samodzielnych kompetencji stanowiących, z tego powodu wszelkie regulacje w ich sprawie powinny być przyjmowane przez środowiska naukowe oraz organy PAN. Wynikające z propozycji wszczynanie procedury legislacyjnej (Sejm, Senat, Prezydent), koniecznej w przypadku np. potrzeby zmian w działaniu komitetów jest dalece nieuzasadnione.
10. Rada **negatywnie opiniuje** skrócenie kadencji prezesa i wiceprezesów PAN. Proponowane nowelizacje przepisów ustawy nie uzasadniają konieczności powołania wszystkich nowych organów Akademii, szczególnie że w przypadku prezesa i wiceprezesów zakres ich zadań i kompetencji zasadniczo zmniejsza się, a nie rozszerza, dlatego brak jest argumentów za koniecznością przeprowadzenia ponownych wyborów. Rada zwraca uwagę, że zaproponowany w przepisach przejściowych harmonogram wyborów, wyłaniania ciał zbiorowych i przyjmowania regulacji wewnętrznych jest tak krótki, że zupełnie nierealny, a próba jego wdrożenia doprowadzi do chaotycznych działań i źle przygotowanych dokumentów.

UWAGI SZCZEGÓŁOWE

Rada Główna przedstawia uwagi szczegółowe w kolejności zmian proponowanych w ustawie nowelizującej (w nawiasach podane są odpowiadające artykuły ustawy z dn. 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk, Dz. U. z 2010 r. poz. 619 z późniejszymi zmianami, dalej UPAN).

Art. 1 punkt dodany (art. 3 UPAN)

Rada Główna proponuje dodać w art. 3 UPAN ustęp 4 w brzmieniu:

„4. W kontaktach międzynarodowych Akademia posługuje się nazwą angielską Polish Academy of Sciences”.

Uzasadnienie

PAN prowadzi działalność naukową o charakterze współpracy międzynarodowej.

Art. 1 pkt 1-2 (art. 4 ust. 2, art. 5 ust. 1 oraz art. 5 ust. 2 UPAN)

Rada Główna nie wnosi uwag do zmiany nadzoru nad PAN.

Rada zwraca uwagę, że sprawozdania z działalności PAN oraz instytutów PAN powinny być publikowane w BIP.

Rada negatywnie opiniuje wprowadzenie obowiązku organu nadzorczego do uchylania uchwał organów Akademii niezgodnych z ustawą lub statutem (art. 5 ust 2 UPAN), szczególnie w kontekście usunięcia ustępu 4 z art. 15 UPAN ("Zgromadzenie Ogólne Akademii może wypowiadać się w sprawach istotnych dla Narodu i Państwa").

Uzasadnienie

Działalność całego sektora nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce powinna być spójnie koordynowana. Przeniesienie kompetencji nadzorczych nad PAN z Prezesa Rady Ministrów na ministra właściwego ds. nauki i szkolnictwa wyższego jest uargumentowane tym, że minister nauki przydziela środki na działanie instytutów PAN oraz wydaje rozporządzenia regulujące np. ewaluację czy finansowanie PAN.

Wprowadzona zmiana z "może uchylić uchwałę" na "uchyla uchwałę" oznacza niepotrzebny obowiązek badania przez ministra każdej uchwały pod kątem jej zgodności z ustawą i statutem. Przepis dający ministrowi prawo uchylenia uchwały nie może służyć odbieraniu głosu Zgromadzeniu Ogólnemu Akademii w sprawach publicznych, dlatego niezbędne jest przynajmniej przywrócenie ustępu 4 z art. 15 UPAN.

Art. 1 pkt 3 (art. 8 ust. 1 UPAN)

Rada Główna popiera zniesienie podziału na członków krajowych na korespondentów i rzeczywistych.

Uzasadnienie

Obowiązująca dotąd regulacja nie była jasna i transparentna jeśli chodzi o kryteria awansu z grupy korespondentów do grupy członków rzeczywistych.

Art. 1 pkt 5 (art. 11 ust. 4 UPAN)

Rada Główna negatywnie opiniuje odebrania członkom Akademii powyżej 75 roku życia zarówno biernego prawa wyborczego jak i głosu stanowiącego, natomiast nie neguje utraty przez seniorów biernego prawa wyborczego.

Uzasadnienie zostało przedstawione w części ogólnej

Art. 1 pkt 7 (art. 14 ust. 2 UPAN)

Rada Główna nie popiera zaproponowanej zmiany składu Zgromadzenia Ogólnego.

Uzasadnienie

Art. 14 ust. 2 (rozdział trzeci projektu Ustawy: *Organy Akademii*) rozszerza skład Zgromadzenia Ogólnego (dalej: ZO) o dyrektorów instytutów i członków Akademii Młodych Uczonych (dalej: AMU), co przy zwiększeniu AMU do 20% liczby akademików i liczbie 68 instytutów, może doprowadzić do sytuacji, w której o wynikach głosowań będą przesądzać osoby spoza Akademii, szczególnie w kontekście proponowanego odebrania głosu stanowiącego członkom-seniorom.

Art. 1 pkt 8 a) (art. 15 ust. 2 pkt 3a UPAN)

Przepis niepotrzebnie przywołuje nazwy dziedzin, które mają reprezentować wiceprezesa. Rada Główna proponuje, by zastąpić to odwołaniem do wydziałów PAN (obejmujących określone dziedziny).

Uzasadnienie

Podział na dziedziny określany jest przez rozporządzenie właściwego ministra (aktualnie rozporządzenia z dnia 11 października 2022 r.) które w ostatnich latach podlegało zmianom. Dlatego przepisy ustawowe nie powinny używać *explicite* nazw dziedzin, które mogą zostać zmienione aktem niższego rzędu.

Art. 1 punkt dodany (art. 15 ust. 2 pkt 3b UPAN)

W kontekście negatywnej opinii Rady o art. 1 pkt 7 ustawy nowelizującej (dotyczącym art. 14 ust. 2 UPAN) Rada Główna wskazuje na potrzebę dodania po art. 15 ust. 2 pkt 3a punktu 3b o następującym brzmieniu:

„3b) członkom ZO,

a) o których mowa w art. 14 pkt 2 - nie przysługuje prawo wyborcze, o którym mowa w ust. 2 pkt 1,

b) o których mowa w art. 14 pkt 3 - nie przysługują prawa wyborcze, o których mowa w ust. 2 pkt 1-3 oraz prawo głosu w sprawach, o których mowa w ust. 3.”

Uzasadnienie

Uprawnienia członków nowych grup w ZO powinny być ograniczone odpowiednio do ich roli w Polskiej Akademii Nauk.

Art. 1 pkt 8 c) (art. 15.2 pkt 4 UPAN)

Rada Główna zdecydowanie negatywnie opiniuje wykreślenie pkt 4 (por. opinia na temat art. 1 pkt 1-2 ustawy nowelizującej, powyżej) i wskazuje na potrzebę przywrócenia przepisu pkt 4 w brzmieniu:

„4. Zgromadzenie Ogólne Akademii może wypowiadać się w sprawach ważnych dla społeczeństwa i kraju”.

Uzasadnienie

Instytucja o takiej roli i znaczeniu społecznym nie może być pozbawiona prawa zabierania głosu w ważnych sprawach publicznych, tym bardziej w kontekście zmiany z art. art. 1 pkt 1-2 ustawy nowelizującej dającej prawo ministrowi do uchylania uchwał niezgodnych z ustawą.

Art. 1 pkt 9 (art. 17 ust. 1 UPAN)

Rada Główna wskazuje na potrzebę zmiany przepisu ust. 1 na przepis o następującym brzmieniu:

„1. W skład Prezydium Akademii wchodzi:

- 1) Prezes Akademii;
- 2) wiceprezesi Akademii;
- 3) po jednym przedstawicielu każdego z wydziałów, wybranym przez Zgromadzenie Ogólne Akademii;
- 4) dziekani wydziałów;
- 5) (uchylony)
- 6) (uchylony)
- 7) Kanclerz Akademii.;
- 8) przewodniczący akademii młodych uczonych;
- 9) po 1 dyrektorze instytutu z każdego wydziału.”

Uzasadnienie

W proponowanym w nowelizacji bardzo rozbudowanym składzie (ponad 40 osób) Prezydium PAN stanie się nieefektywne, a korzyść z powiększenia – pozorna. Rada Główna uważa, że w Prezydium powinni pozostać wybierani przedstawiciele wydziałów, a zamiast 4 dyrektorów z każdego wydziału wystarczy po jednym.

Art. 1 pkt 11 a) (art. 22 ust. 2 UPAN)

Zdaniem Rady Głównej nie powinno się usuwać ust. 2, a nadać mu następujące brzmienie:

„2. Oświadczenia woli w sprawach mających konsekwencje finansowe, składane przez Kanclerza Akademii zgodnie z art. 24 pkt 1, 3 i 3a, podlegają zatwierdzeniu przez Prezesa Akademii, w trybie ustalonym wewnętrznymi regulacjami wydanymi przez Prezesa Akademii.”

Uzasadnienie

Zgodnie z opinią zawartą w części ogólnej, Rada uważa że Kanclerz powinien pozostać podwładnym Prezesa, który także ponosi odpowiedzialność za finanse, niezależnie od odpowiedzialności Kanclerza.

Art. 1 pkt 11 b)(art. 22 ust. 3 UPAN)

Rada Główna zwraca uwagę, że stwierdzenie „Prezes Akademii sprawuje nadzór nad rozwojem i działalnością naukową instytutów (...)” jest gołosłowne, ponieważ prezesowi znowelizowana ustawa nie przyznaje narzędzi do efektywnego nadzoru nad instytutami posiadającymi odrębną osobowość prawną i finansowanymi przez ministra nauki.

Art. 1 pkt 12 (art. 23 ust. 2 UPAN)

Rada Główna opiniuje uchylenie ust. 2 w art. 23 UPAN negatywnie. Władze Akademii powinny być wybierane. Stanowisko kanclerza, będącego organem PAN, obdarzonego dużą władzą i ogromną samodzielnością, wymaga obsadzania co najmniej w drodze konkursu. Wykreślenie ust. 2 jest niezrozumiałe.

Art. 1 pkt 13 a) (art. 24 ust. 1 UPAN)

Rada Główna proponuje uzupełnienie przepisu o następujące brzmienie:

„1. Kanclerz Akademii:

- 1) składa, w imieniu Akademii, oświadczenia woli w zakresie zarządzania majątkiem i w sprawach dotyczących budżetu Akademii, z zastrzeżeniem art. 22 ust. 2;
- 2) odpowiada za gospodarowanie mieniem i wynik finansowy Akademii”.

Uzasadnienie

O oświadczeniach woli przez Kanclerza była mowa wcześniej, w opinii dotyczącej art. 1 pkt 11 a) ustawy nowelizującej. Rada Główna proponuje, aby dla spójności proponowany tekst przepisu uzupełnić.

Art. 1 pkt 13 b) i c) (art. 24 ust. 3 UPAN)

Rada Główna pozytywnie ocenia proponowaną zmianę.

Art. 1 pkt 14 (art. 25 ust. 2 UPAN)

Rada Główna zdecydowanie negatywnie opiniuje ten przepis i zamiast tego proponuje, by odwołanie Kanclerza PAN z inicjatywy ministra odbywało się za zgodą prezesa PAN.

Uzasadnienie

Przepis jest sprzeczny z proponowanym brzmieniem art. 23 ust. 1, mówiącym że minister powołuje i odwołuje kanclerza na wniosek prezesa. Bez wniosku prezesa minister nie ma właściwie podstaw, by pracę Kanclerza rzetelnie ocenić. Jednocześnie sformułowanie przepisu pozwalającego odwołać kanclerza w przypadku naruszeń prawa pozwala na dokonanie tego nawet w przypadku błędnego naruszenia przepisów, w skrajnym przypadku – z powodu np. opóźnienia w terminie wysłania pisma.

Art. 1 pkt 15 (art. 26 ust. 1 UPAN)

Rada Główna negatywnie opiniuje proponowaną zmianę i proponuje wycofanie jej.

Uzasadnienie

Projektodawca poprzez usunięcie frazy „podlegająca Prezesowi” chce wyeliminować wpływ (wybieranego) prezesa na kancelarię i całkowicie podporządkować ją (powoływanemu) kanclerzowi. Taki układ pozycjonuje kanclerza i prezesa w roli rywali, a nie współpracowników.

Art. 1 pkt 16 i 17 (art. 27 pkt 1 i art. 28 UPAN)

Rada Główna uważa, że wskazywanie dziedzin obejmowanych przez każdy wydział PAN regulacją niepotrzebną i nadmiarową. Z punktu widzenia ustroju Akademii ustawa powinna ustalać co najwyżej liczbę wydziałów, pozostawiając resztę ustaleń Statutowi PAN, tak jak w dotychczasowym art. 28, który nie powinien być uchylany.

Uzasadnienie

Podział na dziedziny określany jest przez rozporządzenie właściwego ministra (aktualnie rozporządzenia z dnia 11 października 2022 r.) które w ostatnich latach podlegało zmianom. Dlatego przepisy ustawowe nie powinny używać explicite nazw dziedzin, które mogą zostać zmienione aktem niższego rzędu.

Art. 1 pkt 19 (art. 30 UPAN)

Rada Główna postuluje usunięcie art. 30a. ust. 5 oraz art. 30b. ust. 4.

Jednocześnie Rada Główna sugeruje używanie zamiast wyrażenia „wicedziekan” formy "zastępca dziekana" lub „prodziekan” (która jest przyjęta dla merytorycznych zastępców funkcyjnych w uczelniach - prodziekan, prorektor, w odróżnieniu od administracyjnych - wicedyrektor).

Uzasadnienie

Powołanie dziekanów i prodziekanów (nie wicedziekanów) i rad wydziałów (zamiast rad kuratorów) nie budzi większych zastrzeżeń.

Zdecydowanie zbyt często ma się dokonywać ocena instytutów dokonywana przez rady wydziałów, jak również ocena wydziałów dokonywana przez wiceprezesów. Czteroletni rytm oceny w odniesieniu do instytutów był właściwy. Wiceprezes opiekujący się danym wydziałem może komentować pisemnie coroczne sprawozdania dziekana.

Rada Główna kwestionuje zasadność powoływania do rady wydziału przedstawiciela ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki. Jest to naruszenie autonomii Akademii w zakresie spraw naukowych, ponieważ wydziały zajmują się tylko takimi kwestiami.

Art. 1 pkt 22 (art. 35 UPAN)

W opinii Rady Głównej zmiany w art. 35 UPAN dotyczącym komitetów naukowych PAN są niepotrzebne i nadmiarowe. Rada proponuje pozostawienie art. 35 UPAN bez zmian, lub przeniesienie przepisów regulujących skład komitetów naukowych do Statutu PAN.

Uzasadnienie

Komitety naukowe nawet w niedemokratycznych czasach były reprezentacją środowisk naukowych wyłonioną w wyborach (listę wyborczą tworzą wszyscy uczeni w danej dyscyplinie lub dyscyplinach posiadający przynajmniej stopień dr hab.). Zastąpienie wyborów delegacją przedstawicieli ciał reprezentujących środowisko jest niepotrzebne, zmienia diametralnie ustrój i zadania komitetów, budzi też sprzeciw środowisk naukowych, którym odbiera się oddolnie organizowane forum wymiany wiedzy, doświadczeń i integracji.

Art. 1 uwaga dodatkowa (art. 39 UPAN)

Rada Główna zwraca uwagę, że obecne przepisy art. 39 o Komisji ds. Etyki w Nauce nie znajdują zastosowania w przypadku, gdy członek PAN chce złożyć skargę na innego członka PAN w związku z zachowaniem w Akademii, a nie w instytucji zatrudniającej członka PAN.

Art. 1 uwaga dodatkowa (art. 43 pkt 1 UPAN)

Rada Główna zauważa, że wymogi kadrowe powołania nowego instytutu (12 osób w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy) są bardzo niskie.

Art. 1 pkt 30 (art. 51 UPAN)

Rada Główna pozytywnie ocenia proponowaną zmianę jako część zwiększenia roli Prezydium PAN w podejmowaniu niektórych decyzji.

Art. 1 pkt 31 d) (art. 53 ust. 8 UPAN)

Rada Główna co do zasady pozytywnie opiniuje proponowane zmiany, proponuje jednak uzupełnienie przepisu, który otrzymuje następujące brzmienie:

„8. Prezydium Akademii może, na wniosek wiceprezesa Akademii nadzorującego pracę wydziału właściwego ze względu na dziedzinę albo dziedziny nauki lub dziedzinę sztuki, w których instytut prowadzi działalność naukową, odwołać dyrektora instytutu przed upływem okresu, o którym mowa w ust. 6, jeżeli w ocenie rady naukowej instytutu lub rady wydziału, **przedstawionej prezydium Akademii na piśmie**, narusza on prawo lub nie wykonuje należycie swoich obowiązków.”

Uzasadnienie

Ze względu na wagę i znaczące skutki decyzji o odwoływaniu dyrektora instytutu opinia rady instytutu lub rady wydziału powinna być przedstawiona prezydium Akademii w formie pisemnej.

Art. 1 pkt 32 (art. 54 UPAN)

Rada Główna pozytywnie ocenia proponowaną zmianę.

Art. 1 pkt 37 (art. 65 ust. 2-4 UPAN)

Rada Główna, pozytywnie opiniując dopuszczenie likwidacji instytutu przez ministra w przypadku otrzymania przez instytut kategorii C, uważa że o przeznaczeniu i przekazaniu majątku likwidowanego instytutu powinno decydować Prezydium PAN, a nie minister.

Uzasadnienie

Wskazywanie przez ministra przeznaczenia majątku likwidowanego instytutu jest sprzeczne z art. 44, 45 i 71 UPAN regulujących dysponowanie mieniem przez PAN.

Art. 1 pkt 42 (art. 71 ust. 3 UPAN)

Rada Główna pozytywnie opiniuje zmianę polegającą na uwzględnieniu doposażenia istniejących jednostek, oprócz wyposażenia nowo tworzonych.

Art. 1 pkt 42 (art. 87 UPAN)

Rada Główna proponuje dodanie punktu 3a o następującym brzmieniu:

„3a) konserwatorów dzieł sztuki”

Uzasadnienie

Wiele jednostek PAN (m.in. biblioteki i archiwa) musi zatrudniać specjalistów tego rodzaju.

Art. 1, punkt dodany (art. 79 ust. 1 pkt 1 ust. 2 UPAN)

Rada Główna proponuje dodać lit. f) w brzmieniu:

„f) ochrona dóbr kultury, które stanowią mienie Akademii”.

Uzasadnienie

Wśród obiektów stanowiących mienie PAN są także obiekty zabytkowe i inne dobra kultury.

Art. 1 pkt 48 (art. 94 ust. 7 UPAN)

Rada Główna proponuje następujące uzupełnienie przepisu:

7. Dyrektor jednostki naukowej przedstawia do wiadomości **rady naukowej instytutu oraz rady wydziału właściwego ze względu na dziedzinę...**

Uzasadnienie

Informacja, o której mowa w ust. 7 jest przede wszystkim ważna dla rady naukowej instytutu.

Art. 2-7

Rada Główna nie zgłasza uwag do zmian dotyczących:

- ustawy o Międzynarodowym Instytucie Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie,
- ustawy o bibliotekach,
- ustawy o języku polskim,
- ustawy o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych,
- ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego,
- ustawy o lecznictwie uzdrowskowym, uzdrowskach i obszarach ochrony uzdrowskowej oraz o gminach uzdrowskowych.

Art. 8 dotyczący ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju

Analogicznie jak w Art. 1, Rada Główna proponuje zamiast określenia „wicedziekan” określenie "zastępca dziekana" lub „prodziekan

Art. 9 dotyczącego ustawy o Narodowym Centrum Nauki

Analogicznie jak w Art. 1, Rada Główna proponuje zamiast określenia „wicedziekan” określenie "zastępca dziekana" lub „prodziekan

Art. 10

Rada Główna nie zgłasza uwag do zmian dotyczących ustawy o instytutach badawczych.

Art. 11-22

Rada Główna negatywnie opiniuje skracanie kadencji organów Akademii, których skład nie jest zmieniany i które nie otrzymują dodatkowych uprawnień w ramach nowelizacji ustawy. Dotyczy to przede wszystkim Prezesa i wiceprezesów PAN.

Rada Główna uważa, że przedstawione w ustawie nowelizującej terminy dokonania zmian w składach organów i przyjęcia dokumentów regulaminowych są nierealne i powinny być wydłużone do 3 miesięcy.

Uzasadnienie:

Skracanie kadencji pochodzących z wyboru organów autonomicznej instytucji jaką jest korporacja uczonych jest działaniem o charakterze nadzwyczajnym, dopuszczalnym jedynie w wyjątkowo uzasadnionych sytuacjach. W innym przypadku staje się ono sposobem wywierania niedopuszczalnej presji ze strony władz politycznych. Zmiany wprowadzanie nowelizacją ustawy o PAN w stosunku do wymienionych funkcji nie usprawiedliwiają konieczności skrócenia kadencji.

Art. 23-29

Rada Główna nie zgłasza uwag.

PODSUMOWANIE

Rada Główna podkreśla niezbędność zasadniczych zmian w Polskiej Akademii Nauk i pozytywnie ocenia podjęcie inicjatywy działań legislacyjnych w tej sprawie. Rozpatrywany projekt zawiera jednak dużą grupę (wskazanych powyżej) propozycji, które zdaniem Rady są niewłaściwe – ich wprowadzenie będzie wiązało się z poważnym wysiłkiem organizacyjnym, natomiast nie przyniesie rozwiązań problemów Akademii. Zdaniem Rady takie propozycje powinny zostać wyeliminowane z projektu ustawy jako niepotrzebne.

Natomiast najpoważniejszą wadą opiniowanego projektu jest faktyczne omijanie podstawowego zagadnienia leżącego u podstaw niewykorzystania potencjału PAN: na czym polegają wzajemne relacje pomiędzy instytutami i korporacją, oraz jakim celom ma służyć korporacja, a jakim instytuty? Bez odpowiedzi na to pytanie dalsze procedowanie projektu ustawy o PAN nie doprowadzi do rozwiązania obecnych problemów. Aktualna faza konsultacji jest właściwym momentem, by uporządkować i skoordynować dyskusję (w odróżnieniu od procesu pisemnego przedstawiania uwag) w środowisku naukowym, nawet kosztem pewnego opóźnienia wprowadzenia nowelizacji w życie. Wysłuchanie się w głosy środowiska pozwoli projekt ustawy uzupełnić o fundamentalne dla PAN i całego sektora NiSW kwestie, tak by kolejne etapy procesu legislacyjnego dotyczyły aktu prawnego, który może rzeczywiście zrealizować cele deklarowane w Ocenie Skutków Regulacji.

Rada Główna deklaruje aktywną pomoc w wypracowaniu kluczowych zapisów w projekcie ustawy o PAN i w moderowaniu dalszych dyskusji.

Uchwałą otrzymuje Minister Nauki.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink that reads "Marcin Pałys".

Prof. Marcin Pałys